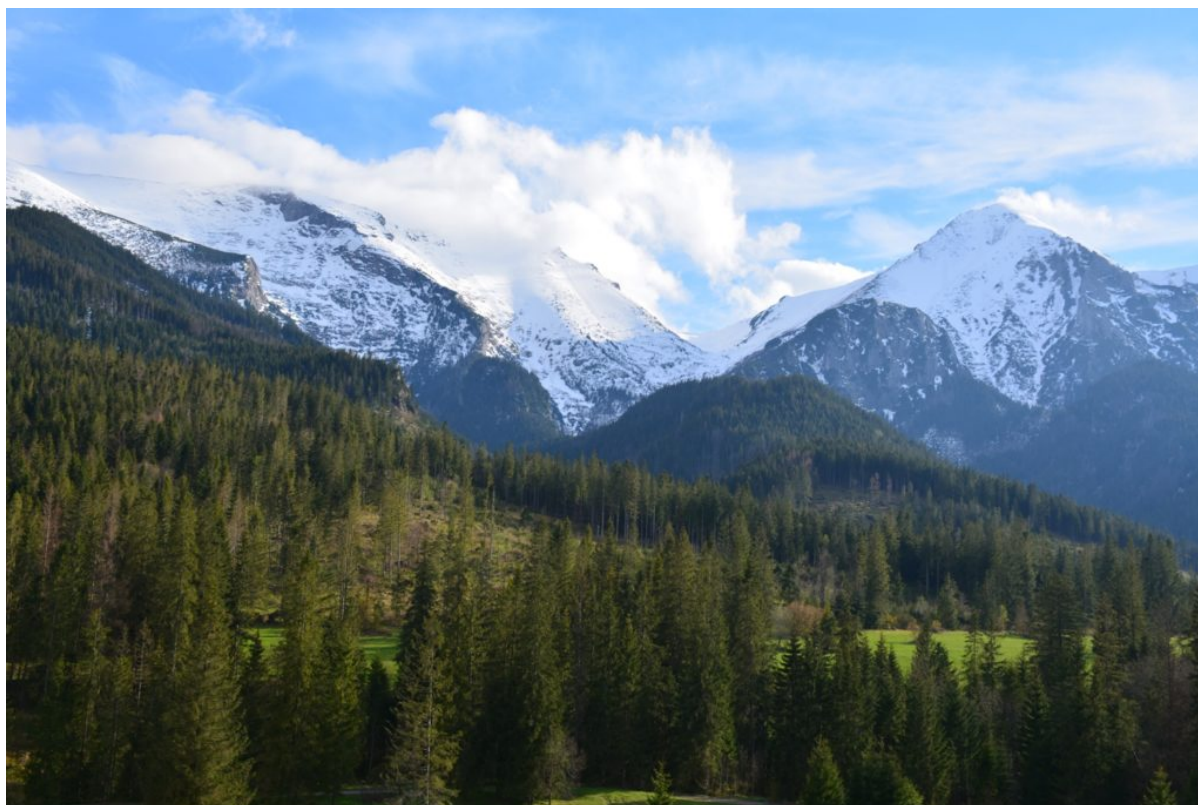

Turistický náučný chodník Monkova dolina - Široké sedlo - Kopské sedlo

Kraj:	Prešovský
Okres:	Poprad
Geomorfologická jednotka:	Belianske Tatry
Geologická jednotka:	jadrové pohorie
Chránené územia:	Tatranský národný park a národná prírodná rezervácia Belianske Tatry
Prístup:	bus Ždiar, Tatra a pešo 2,5 km po červenej a zelenej turistickej značke, prípadne bus Ždiar, Strednica lyžiarsky vlek a pešo 1,8 km po zelenej turistickej značke
Východisko:	Ždiar, rázcestie turistických značiek Monkova dolina, Pod Ptošovskými turňami
Trasa:	Ždiar, rázcestie Monkova dolina - Monkova dolina - Široké sedlo - Kopské sedlo
Dĺžka, prevýšenie:	8,3 km, prevýšenie 945 m
Čas prechodu:	4 - 5 h
Počet zastávok:	6
Náročnosť:	stredne náročná až náročná trasa (veľké prevýšenie, dlhé stúpanie)

Zameranie chodníka: prírodovedné, ochranárske

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, **letný** (pozri upozornenie)

Nadväznosť na turistickú značku: Náučný chodník je súbežný s červenou turistickou značkou.

Rok otvorenia: 1993, 2008 obnova

Aktuálny stav: Informačné panely sú značne vyblednuté a zle čitateľné (2019).

Textový sprievodca: skladačka Náučný chodník Monkova dolina - Kopské sedlo (vyd. Správa TANAPu Tatranská Lomnica a Združenie turizmu obce Ždiar, 1993); trasa Turistický náučný chodník Monkova dolina - Kopské sedlo: Informačná mapa/Information Map

Kontakt: Združenie turizmu obce Ždiar, 059 55 Ždiar 251; Nadácia Ekopolis, Komenského 482/21, 974 01 Banská Bystrica

Poznámky: (1) V Kopskom sedle sa chodník spája s tiež sezónnym náučným chodníkom Zadné Medodoly. (2) Pôvodne šlo o jednosmerný chodník (zdola nahor).

Upozornenie: Trasa je prístupná len sezónne - od 1. novembra do 31. mája je chodník uzavretý!

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je síce obsahom vhodný na terénne vyučovanie, avšak pre jeho náročnosť fyzickú i časovú ako aj nástrahy vysokohorského prostredia treba vopred jeho absolvovanie dobre zvážiť .

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Ždiar. Rázovitá goralská obec severozápadne od Kežmarku vo východnom konci Podtatranskej brázdy medzi Belianskymi Tatrami a Spišskou Magurou v doline Ždiarskeho potoka, Bielej a ich prítokov čiastočne pozdĺž Cesty slobody, prechádzajúcej z Tatranskej Kotliny na slovensko-poľský hraničný prechod. Územím prechádzala historická obchodná cesta od Spišskej Belej do poľského Noweho Targu. V druhej polovici 16. storočia dolinu okolo potoka osídľovali pastieri a uhliari z okolitých dedín, ktorí vypaľovali les a rozširovali pastviny. Prvá písomná zmienka je z roku 1590. Neskôr - v druhej kolonizačnej vlně - vznikli v okolí centra lazové osady v Bachledovej doline, na Antošovskom vrchu, v Pavlovskej doline, Blaščatskej doline, Bartušovskej doline a na Sladičovskom vrchu. Časť pasienkov sa postupne zmenila na role. Ľudová architektúra sa zachovala v časti obce Antošovský vrch a Blaščatská dolina. Štyri zoskupenia ľudových stavieb boli vyhlásené v roku 1977 za pamiatkové rezervácie ľudovej architektúry. Každoročne sa v obci konajú Goralské folklórne slávnosti. Väčšina obyvateľov hovorí aj po goralsky. Od sedemdesiatych rokov 20. storočia je významným miestom najmä letnej, ale v posledných rokoch i zimnej rekreácie.

Národná prírodná pamiatka Belianske Tatry. Chránené územie vyhlásené v roku 1991 na ochranu citlivých ekosystémov s flórou i faunou endemického charakteru, mnohých z nich ohrozených, s pestrou mozaikou unikátnych foriem reliéfu i pôdneho krytu, vysokohorským krasom s povrchovými i podzemnými formami a dôležitými ochrannými funkciami lesných porastov. Zaberá územie horského pásma Belianskych Tatier - severovýchodnej časti Východných Tatier - s výrazným, 14 km dlhým skalnatým hrebeňom V-Z smeru, ktoré sú budované najmä vápencami a dolomitmi so strmými trávnatými svahmi s bohatou vegetáciou a miestami skalnými stenami. K dominantám vyššej západnej časti ich hlavného hrebeňa patrí Ždiarska vidla a najvyšší vrch Havran (2 151 m). Belianske Tatry predstavujú kvestu - reliéf na naklonených geologických štruktúrach. Je tu temer 60 jaskýň

a priepastí. Názov je odvodený od mesta Spišská Belá, ktorá už v roku 1310 mala pastviny v ich strednej a východnej časti. Rezervácia leží v rámci územia európskeho významu Tatry, chráneného vtáčieho územia Tatry (obe sú súčasťou sústavy Natura 2000), Tatranského národného parku a Biosférickej rezervácie Tatry.

Monkova dolina. Dolina na severnej strane Belianskych Tatier juhozápadne od Ždiaru. Preteká ňou Rígelský potok, ktorý ústi sprava do riečky Biela, prameniacej v západnejšej Tristárskej doline pod masívom Havrana. Dolina má význačné stopy zaľadnenia s pomerne dobre vyvinutým kotlom v málo odolných slienitých vápencoch, slienitých bridliciach a rohovcových vápencoch pod **Širokým sedlom** (1 825 m n. m.) na jej začiatku. Na základe zvyškov morén uchovaných v rôznych polohách v doline sa odhaduje, že ľadovec tu mal hrúbku asi 80 m. Najnižšie položená čelná moréna leží vo výške asi 1 040 m n. m. Miestami sa potok práve v materiáli morén stráca. V roku 1978 boli na území Belianskych Tatier z dôvodov ochrany prírody zrušené turistické chodníky. Po tejto uzávere bol v roku 1993 obnovený pre verejnosť práve chodník Monkovou dolinou. Zo Širokého sedla, ležiaceho na hlavnom hrebeni Belianskych Tatier medzi Hlúpym a Ždiarskou vidlou, je výnimočný výhľad na Spišskú Maguru, Pieniny a Vysoké Tatry.

Kopské sedlo (1 750 m n. m.). Výrazné hôľne sedlo medzi Belianskou kopou a Hlúpym a dolinami Predné Meďodoly a Zadné Meďodoly v strednej časti Belianskych Tatier pri ich južnom okraji, avšak nie na ich hranici voči Vysokým Tatrám, ako sa bežne uvádza. (Tá prebieha zhruba pol kilometra juhozápadne od Kopského sedla sedielkom v severnej rássoche Jahňacieho štítu medzi Jahňacou dolinou a Dolinou Bielych plies.) Vzniklo na slienitých bridliciach spodného triasu. Je sezónne prístupné frekventovanými krajinársky hodnotnými turistickými značkovanými chodníkmi a končia v ňom dva náučné chodníky.

Tatranský národný park (TANAP). Najstarší a najrozľahlejší národný park na Slovensku, vyhlásený v roku 1948, na poľskej strane Tatier o šesť rokov neskôr. Dnes zahŕňa územie **Západných Tatier**, **Vysokých Tatier** ako aj **Belianskych Tatier**. Tieto pohoria majú vysokohorský (alpínsky) charakter, v časti Vysoké Tatry 30 štítov a veží presahuje výšku 2 500 m n. m., je medzi nimi aj najvyšší vrch Tatier, Slovenska a Karpát, Gerlachovský štít (2 655 m n. m.). Ich reliéf formovali horské ľadovce, ktorých pozostatkom je množstvo jazier - plies. Oficiálnym symbolom TANAPu je endemit kamzík vrchovský tatranský. Typickými sú aj plesnivec alpínsky, kosodrevina či orol skalný a svišť. Mimoriadnou udalosťou na území TANAPu bola vetrová kalamita, ktorá 19. novembra 2004 postihla južné svahy Vysokých Tatier, najmä však Tatranského podhoria a príľahlej časti Podtatranskej kotliny medzi Podbanským a Tatranskou Kotlinou (30 km) a nadhlo zmenila charakter postihnutého územia. Atraktivita prírodných krás udržuje trvale vysokú návštevnosť parku. Na jeho území je okolo 600 km turistických chodníkov a 16 značených cyklistických chodníkov. Správa TANAPu sídli vo Svite, pracovisko má aj v Liptovskom Mikuláši. TANAP včítane jeho ochranného pásma prekrýva bilaterálna Biosférická rezervácia Tatry, do svetovej siete UNESCO zapísaná v roku 1993, viaceré územia európskeho významu (napr. Tatry, Poš, Machy) a chránené vtáčie územie Tatry (obe posledné kategórie sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Podtatranská brázda. Pretiahla dvojdielna depresia pozdĺž severného úpätia Chočských vrchov a Tatier od severu lemovaná Skorušinskými vrchmi a Spišskou Magurou. Ide o zníženinu vyerodovanú v relatívne menej odolnom prostredí flyša vnútrokarpatského paleogénu s prevahou ílovcov či jemných pieskocov nad pieskocami a mierne zvlneným hladko modelovaným reliéfom s nadmorskými výškami v rozpätí zhruba 720 - 1 000 m. V jej západnej časti leží Malatiná, Veľké Borové, Hutý, Zuberec, Habovka a Oravice a vo východnej Tatranská Javorina a Ždiar. Nadväzujúce územie medzi týmito dvoma časťami našej brázdy v Poľsku predstavuje ich geomorfologická jednotka Podhale (tento názov označuje zároveň kultúrny región a pochádza z poľ. *hala* - horský pasienok, hoľa).

Názvy informačných panelov

1. Rázcestie pri sútoku Ríglového potoka a Bielej
2. Prielom potoka pod Stredným Ríglom
3. Zákruta chodníka pod prahom doliny
4. Odpočívadlo pri potoku
5. Široké sedlo
6. Kopské sedlo

